

8.3 Kontaminantit

Elintarvikkeita koskevaa valvontaa elintarvikekontaminanttien osalta toteutetaan unionilainsäädännön vaatimuksesta ((EY) N:o 1881/2006 muutoksineen) ja komission monitorointisuosituksiin perustuen. Tavoitteena on valvoa, etteivät haitallisten vierasaineiden pitoisuudet elintarvikkeissa ylitä lainsäädännössä asetettuja enimmäismääriä ja/tai turvallisena pidettyjä pitoisuuksia, sekä tuottaa samalla informaatiota vallitsevasta kansallisesta tilanteesta.

Kontaminanttivalvonnan sisältöä ei ole säädetty EU-lainsäädännössä, joten jäsenvaltiolle suunnittelee valvonnan riskiperusteisesti omista tarpeistaan. Ruokaviraston koordinoimat tutkimukset keskittyvät lähinnä kansallisen tilannekuvan luomiseen ja lainsäädännön valmisteluun. Vuonna 2019 Ruokaviraston koordinoiman valvontasuunnitelman näytteenotto toteutui hyvin ja suunniteltuja näytteitä jäi vain muutamia ottamatta (taulukko 54). Tutkittuja elintarvikkeita vuoden 2019 aikana olivat salaattit, kaura, ohra, tomaatti, mansikat, pinaatti ja kasvatettu lohi. Lisäksi näytteitä otettiin akryyliamidi- ja PAH-valvontaan.

Taulukko 54. Elintarvikekontaminanttien suunnitellut näytemäärät (kpl) ja toteuma (%) vuosina 2013–2019 (Ruokaviraston valvonta ja kartoitus)

Vuosi	Kontaminantti									
	POPs	Nitraatti	PAH	Akryyli-amidi	Raskasmetallit	Hometoksiinit	Kumariini	Radioaktiiviset aineet	Perkloriitti	Erukahappo
2019	10/100 %	10/100 %	17/100 %	16/84 %	41/114 %	12/50 %	-	-	-	17/ 100%
2018	10/100 %	7/70 %	-	-	20/67%	12/60 %	-	-	-	-
2017	10/100 %	12/120 %	34/85 %	40/100 %	34/85 %	8/80 %	-	-	-	34/85 %
2016	10/100 %	10/100 %	30/100 %	-	118/97 %	20/75 %	-	-	-	-
2015	-	15/67 %	10/120 %	-	-	71/82 %	-	-	50/100 %	-
2014	40/90 %	11/92 %	-	46/93 %	46/93 %	44/95 %	-	60/100 %	-	-
2013	40/90 %	32/78 %	-	32/44 %	46/93 %	34/94 %	30/100 %	-	-	-
2012	40/100 %	38/76 %	225/74 %	32/0 %	50/100 %	20/80 %	14/100 %	-	-	-

Ruokaviraston koordinoimassa valvonnassa ja kartoituksessa tutkittiin 100 näytettä ja tehtiin 275 analyysiä yhdisteille, joille on asetettu lainsäädännöllinen enimmäismäärä (dioksiinit, dioksiininkaltaiset PCB-yhdisteet, indikaattori PCB-yhdisteet, nitraatti, lyijy, kadmium, torajyväpahkat ja hometoksiinit (DON, zearalenoni, fumonisiinit, okratoksiini A). Määräystenvastaisia näytteitä ei havaittu (taulukko 55). Yhdisteille, joille ei toistaiseksi ole asetettu lainsäädännöllistä enimmäismäärää (esim. ergotalkaloidit, perfluoratut pintakäsittelyaineet, bromatut palontorjunta-aineet, ergotalkaloidit, tietyt raskasmetallit ja hometoksiinit), tehtiin 759 analyysiä. Näiden yhdisteiden pitoisuudet olivat elintarvikkeissa pääsääntöisesti erittäin pienet, eikä tulosten perusteella ollut tarvetta valvontatoimenpiteisiin.

Taulukko 55. Elintarvikekontaminanttien valvonnassa ja kartoituksessa (Ruokaviraston koordinoima) tutkitut näytteet (kpl) ja määräystenvastaisten tuotteiden osuus (%) sekä yksittäisten analyysien lukumäärät vuosina 2013–2019

Vuosi	Tutkitut näytteet kpl	Määräystenvastaisten osuus %	Analyysit yhdisteille, joille asetettu lainsäädännöllinen enimmäismäärä kpl	Analyysit yhdisteille, joille ei ole asetettu lainsäädännöllistä enimmäismäärää kpl
2019	100	0	275	759
2018	49	0	123	1074
2017	172	2(**)	362	1151
2016	179	1(*)	130	1771
2015	80	0	133	834
2014	149	0	257	3351
2013	99	0	197	2921

*) Kahdessa raakaviljanäytteessä ylittyi torajyvähakkoille asetettu lainsäädännöllinen enimmäismäärä. Torajyvähakkojen enimmäismäärää sovelletaan käsittelemättömään viljaan, joka on saatettu markkinoille ensiasteen jalostusta varten. Ensiasteen jalostuksella tarkoitetaan kaikkea jyvälle tehtävää fyysistä käsittelyä tai lämpökäsittelyä, kuivausta lukuun ottamatta. Viljaketjussa enimmäismäärän soveltaminen on siis tarkoituksenmukaista esim. viljan vastaanotossa, esipuhdistuksen jälkeen. Näissä kahdessa tapauksessa viranomaisnäytteenotto kohdistui alkutuotantoon, joten kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset käynnistivät tarkoituksenmukaiset valvontatoimenpiteet. Tällaisiksi katsottiin esimerkiksi sen varmistamista, että viljan ostajalle toimitettiin tieto siitä, että raakaviljassa torajyvähakkojen enimmäismäärä ylittyy. Näin ostaja saattoi tehdä tarvittavat riskinhallinnalliset toimenpiteet ja osaltaan varmistaa, että esipuhdistuksen jälkeen markkinoille ei saateta elintarviketta, jossa enimmäismäärä ylittyy. **) Kolmessa raakaviljanäytteessä ylittyi torajyvähakkoille asetettu lainsäädännöllinen enimmäismäärä. Yhdessä rucolanäytteessä ylittyi nitraatille asetettu lainsäädännöllinen enimmäismäärä.

Kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset tekivät yhteensä 399 elintarvikekontaminantteihin liittyvää tarkastusta Oiva-järjestelmän puitteissa. Tarkastusten tulosjakauma on esitetty taulukossa 56. Oiva-tulosten perusteella kontaminanttien hallinnassa havaittiin puutteita (C -tulos) neljässä tarkastetussa kohteessa ja yksi kohde, jonka tulos oli huono (D-tulos). Havaitut puutteet liittyivät siihen, että elintarvikealan toimijat eivät olleet huomioineet PAH-yhdisteiden hallintaa omavalvonnassaan tai PAHyhdisteisiin liittyvä näytteenotto oli puutteellista. Yhden kohteen omavalvonnassa ei ollut huomioitu prosessissa muodostuvaa akryyliamidia.

Taulukko 56. Elintarvikekontaminanttien valvonta ja sen tulokset osana kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten toimeenpanemaa Oiva-järjestelmää v. 2015–2019

Tarkastettava asia	Vuosi	Tarkastuksia kpl	A %	B %	C %	D %	Ohjaus ja neuvonta kpl	Kehotukset kpl	Pakkokeinot kpl
17.13 ympäristöstä peräisin olevat vierasaineet	2019	26	96,2	3,8					
	2018	25	96	4	-	-	1	-	-
	2017	21	81	19	-	-	4	-	-
	2016	23	91,3	8,7	-	-	1	-	-
	2015	18	88,9	11,1	-	-	2	-	-
17.14 hometoksiinit	2019	17	100						
	2018	32	100	-	-	-	-	-	-
	2017	22	95	-	5	-	-	1	-
	2016	28	100	-	-	-	-	-	-
	2015	21	100	-	-	-	-	-	-
17.15 prosessissa syntyvät vierasaineet	2019	348	91,6	7,0	1,1	0,3			
	2018	112	91	7	3	-	18	3	-
	2017	62	81	16	3	-	10	2	-
	2016	62	82,3	14,5	1,6	1,6	8	2	1
	2015	32	68,8	31,3	-	-	10	2	-
17.16 muut vierasaineet	2019	8	100						
	2018	19	100	-	-	-	-	-	-
	2017	25	96	-	4	-	-	1	-
	2016	26	96,2	3,8	-	-	1	-	-
	2015	7	85,7	14,3	-	-	1	-	-